KINGA GAŁĄZKA

OKIEM ARYSTOTELESA CZYLI
METODA PROJEKTÓW W SZKOLE PONADGIMNAZJALNEJ

Poniżej przedstawiam propozycję wykorzystania metody projektów w pracy z uczniami I klasy szkoły ponadgimnazjalnej, do holistycznego spojrzenia na zagadnienia związane z historycznym rozwojem nauki. Z doświadczenia wiem, jak trudno zmobilizować do wspólnych działań nauczycieli uczących w tej samej klasie. Z reguły brak jest konkretnych tematów do wspólnego wykorzystania. Mam więc nadzieję, że podane przeze mnie zagadnienia, zainspirują zespoły nauczycieli do kompleksowego traktowania zdobywania umiejętności szkolnych.

Tematyka projektu koncentruje się wokół osoby starożytnego uczonego - Arystotelesa. Zagadnienia związane ze starożytnością występują praktycznie we wszystkich przedmiotach kształcenia, więc poszczególne części projektu mogą być opracowywane przez uczniów pod kierunkiem nauczycieli różnych edukacji. Młodzież będzie samodzielnie zdobywać część potrzebnych informacji (np. w ciągu 2 miesięcy), jednak usystematyzowanie zdobytej wiedzy nastąpi na konkretnych lekcjach (najlepiej w ciągu jednego tygodnia).

Koordynatorem projektu jest wychowawca klasy.

Wychowawca ustala z nauczycielami uczącymi w jego klasie czas realizacji, tematy do opracowania, zakres czynności do wykonania przez uczniów, termin i sposób prezentacji opracowanych materiałów.

Uczniowie rozpoczynają pracę na godzinie wychowawczej. Następuje wtedy przydział zadań, opracowanie harmonogramu i dokładnej struktury projektu – zgodnie z krokami występującymi w metodzie projektów.

Podsumowanie metody projektów, a więc wypracowane materiały, proponuję w atrakcyjnej formie przedstawić szerszej publiczności (np. kolegom z innych klas, rodzicom) w czasie specjalnie wyznaczonym (ostatecznie, może to być również godzina wychowawcza, choć z doświadczenia wiem, że ograniczenia czasowe nie sprzyjają rozwijaniu fantazji prezentacyjnej).

Treści kształcenia i zagadnienia edukacyjne oparte są na podstawie kształcenia ogólnego i programach nauczania dla klasy I szkoły ponadgimnazjalnej.

Proponowane wątki tematyczne nauczyciel może wykorzystać w całości, wybrać niektóre z nich lub zaproponować swoje.

Literatura zawiera tylko propozycje lektur (fragmenty), uczniowie mogą korzystać z różnych źródeł informacji. Zależy to od ich inwencji i inwencji nauczyciela.

Opisana metoda projektów była wielokrotnie wykorzystywana w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 8 w Łodzi, pod kierunkiem nauczycielki matematyki Kingi Gałązki.

MIMESIS I KATHARSIS
CZYLI SPOJRZENIE NA ŚWIAT OKIEM ARYSTOTELESA

Klasa I szkoły ponadgimnazjalnej

Projekt można realizować na lekcji:
- języka polskiego
- matematyki
- historii
- wychowania obywatelskiego
- godziny do dyspozycji wychowawcy
- geografii
- fizyki
- chemii
- podstaw przedsiębiorczości

Elementy ścieżek edukacyjnych wykorzystane w projekcie:
- edukacja czytelnicza i medialna
- edukacja filozoficzna
- edukacja europejska

Celem projektu jest przybliżenie uczniom czasów antycznych, a w szczególności życia w starożytnej Grecji - niektórych starogreckich zdobyczy kultury i nauki, filozoficznych poglądów na świat materialny i niematerialny.
Motyw przewodni koncentruje się wokół postaci wielkiego uczonego Arystotelesa. To jego oczami uczniowie będą spoglądać na ówczesny świat.
Arystoteles przez kilka wieków był dla Europejczyków największym i bezkonkurencyjnym autorytetem naukowym. Z jego dzieł uczono się filozofii, logiki, botaniki, zoologii, astronomii, matematyki.
Filozofia Arystotelesa zakładała, że istotą tworzenia jest nimesis - naśladowanie rzeczywistości, ale w konsekwencji twórca zmierza ku ideom ogólnym. Skuteczność tego wysiłku ocenia odbiorca, doświadczając pod wpływem obcowania z dziełem katharsis, czyli duchowego oczyszczenia.

JĘZYK POLSKI

Treści kształcenia:
- koncepcje tragizmu
- teatr
- budowa języka

Zagadnienia:
- antyczna koncepcja tragizmu
- teatr grecki
- słownictwo archaiczne

Wątki tematyczne:
- poglądy Arystotelesa na przyczyny powstawania i rozwój sztuki
- tragedia jako najszlachetniejszy gatunek literacki, pozwalający widzom na duchowe oczyszczenie
- wpływ teorii *złotego środka* oraz *Poetyki* Arystotelesa na twórców następnych pokoleń

Literatura
Umberto Eco *Imię róży* - fragment opisujący jak zginął fragment *Poetyki* zawierający księgę poświęconą komedii
Arystoteles *Poetyka*
Arystoteles *Etyka nikomachejska*

HISTORIA
Treści kształcenia:
- władza i prawo w państwie
- formy ustroju
- Grecja i jej dorobek cywilizacyjny

Zagadnienia
- poddani i obywatele
- administracja państwowa
- prawa człowieka w starożytnej Grecji
- Aleksander Macedoński

Watki tematyczne:
- dzieje życia Arystotelesa w kontekście otaczającej go rzeczywistości- Grecja w IV w p.n.e (warunki życia, zdobycze nauki i kultury)
- osiągnięcia naukowe Arystotelesa na tle ówczesnej nauki światowej
- poglądy Arystotelesa na państwo
- Arystoteles jako wychowawca Aleksandra Wielkiego
- Arystoteles twórca ateńskiego gimnazjum

Teksty źródłowe
Arystoteles *Ustrój polityczny Aten*
Arystoteles *Polityka*

MATEMATYKA
Treści kształcenia:
- zdanie i jego wartość logiczna
- rodzaje zdań złożonych

Zagadnienia
- początki logiki i symboliki logicznej
- argumentacja i przeprowadzanie rozumowań
- sylogizmy

Watki tematyczne:
- logika jako teoria rozumowania, uzasadniania, dowodzenia, wnioskowania, wywodząca się z klasycznego rachunku zdań i kwantyfikatorów opartego na sylogistyce Arystotelesa
- arystotelesowskie schematy dowodzenia poprawności rozumowań zwanych sylogizmami

Literatura
Arystoteles *Organon*
Achmanow *Logika Arystotelesa*

FIZYKA I ASTRONOMIA
Treści kształcenia:
- ruch
- sposoby rejestracji ruchu
- przemieszczanie

Zagadnienia:
- klasyczne i współczesne pojęcie ruchu
- sposoby opisywania ruchu
- przemieszczenie a ruch

Wątki tematyczne :
- budowa świata według Arystotelesa
- pojęcie ruchu według Arystotelesa: ruch jako urzeczywistnienie się przez formę możliwości zawartych w materii
- fizyka, jako nauka o *bytach, które mogą się poruszać*

Literatura
Arystoteles *Fizyka*
Kwiatkowski *Poznanie naukowe Arystotelesa*

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE
Treści kształcenia:
- człowiek jednostką
- człowiek istotą społeczną

Zagadnienia:
- filozoficzne ujęcie człowieka
- czynniki regulujące zachowanie człowieka, postawy i potrzeby

Wątki tematyczne:
- istota *złotego środka* i prawa człowieka do osiągania przyjemności - polemika Arystotelesa z Platonem i Sokratesem
- dobra zewnętrzne (uroda, pochodzenie) jako klucz do szczęścia
- wpływ nadmiaru lub niedostatku dóbr zewnętrznych na charakter człowieka
- działalność jako trwała dyspozycja do dokonywania trudnych wyborów
- miejsce człowieka w państwie

Literatura
Arystoteles *Metafizyka*
Arystoteles *Etyka nikomacgejska*
Arystoteles *Politryka*

GEOGRAFIA
Treści kształcenia:
- czynniki kształtujące osadnictwo
- struktura wewnętrzna miast

Zagadnienia:
- miast jako forma osadnictwa
- warunki życia w mieście

Watki tematyczne:
- czynniki kształtujące osadnictwo w starożytnej Grecji
- warunki życia w mieście starożytnym (na przykładzie Aten)
- funkcje starożytnego miasta - Ateny - miasto państwo, arystotelesowska szkoła perypatetyczna

CHEMIA
Treści kształcenia:
- chemia jako nauka przyrodnicza
- zadania chemii

Zagadnienia:
- miejsce chemii wśród nauk przyrodniczych
- rozwój chemii jako dyscypliny naukowej

Watki tematyczne:
- arystotelesowskie kategorie myślenia, w których ujęte są rezultaty poznania (substancja, ilość, jakość, stosunek, miejsce, czas, działanie, podleganie działaniu, stan, położenie)
- miejsce i zadania chemii za czasów Arystotelesa

PODSTAWY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Treści kształcenia:
- umiejętności interpersonalne

Zagadnienia:
- komunikacja werbalna i niewerbalna
- bariery komunikacji
- komunikacja z ludźmi
- rodzaje komunikatów

Watki tematyczne:
- rodzaje wypowiedzi
- retoryka arystotelesowska - sztuka wymowy, nauka zasad sprawnego i pięknego wysławiania się
- odmiany stylu retorycznego : attycyzm i azjanizm
- sztuka prowadzenia sporów intelektualnych według Arytostelesa

Literatura
Arystoteles *Retoryka*
M. Korolko *Sztuka retoryki. Przewodnik encyklopedyczny*
J. Ziomek *Retoryka opisowa*

GODZINA DO DYSPOZYCJI WYCHOWAWCY

Zagadnienia:
- metafizyka Arystotelesa
- tropami Arystotelesa

Watki tematyczne:
- Arystoteles jak człowiek i uczony
- złota myśl Arystotelesa *Wszyscy ludzie pragną wiedzy*
- człowiek jako ożywiony byt rozumny zbudowany z ciała i duszy
- metafizyka Arystotelesa - bóg, substancja, dusza, materia, forma
- arystotelizm, czyli poglądy i kierunki filozoficzne podejmujące koncepcje zawarte w doktrynie Arystotelesa
- mimesis i katharsis - od naśladowania rzeczywistości do duchowego oczyszczenia

Literatura
Arystoteles *Metafizyka*
Arystoteles *Krótkie rozprawy psychologiczno - biologiczne*
M. Krapiec *Struktura bytu. Charakterystyczne elementy systemów Arystototelesa i Tomasza z Akwinu*